

ELS QUADRES DE CLASSIFICACIÓ PER A ARXIS MUNICIPALS A L'ESTAT ESPANYOL. CONSIDERACIONS GENERALS.

Ramon Alberch i Fugueras

1. Objectius de la Ponència

L'objectiu fonamental d'aquesta ponència consisteix a procedir a una anàlisi pormenoritzada dels Quadres de Classificació per a arxius municipals emprats en les distintes Comunitats Autònomes de l'Estat espanyol, per tal d'establir-ne una visió panoràmica que contempli els criteris metodològics, l'abast geogràfic i la seva incidència real, i possibilitar així que aquestes reflexions serveixin de marc general i punt de referència per a un debat que permeti una valoració global i objectiva d'aquesta multiplicitat de propostes.

Com a norma general, s'ha adoptat el criteri de prendre en consideració tots aquells Quadres de Classificació o d'Organització de Fons que comptin amb el suport efectiu d'una institució vinculada al món dels arxius, i també d'aquells altres que s'hagin materialitzat en col·leccions d'inventaris d'arxius i que hagin donat lloc a un seguit de publicacions amb clara vocació de continuïtat.

Per això, la ponència s'estructura mitjançant un capítol dedicat a centrar mínimament els fonaments teòrics en què es mou aquest debat a hores d'ara, no defugint però de recórrer a posicionaments personals quan s'ha considerat que eren imprescindibles per tal de seguir el fil expositiu, i intentant en tot moment privilegiar l'aspecte de síntesi del treball. També s'analitzen els quadres presos en consideració —tant en el capítol 3, com en el Quadre

general recapitulatiu que s'adjunta— i que té la intenció de permetre una primera lectura esquemàtica dels diversos quadres de classificació.

Finalment, presentem un darrer capítol —el quart— que ofereix una valoració global dels criteris mitjançant una anàlisi i comparació dels distints Quadres en base a sis grans apartats.

2. Qüestions prèvies

Abans d'introduir-nos en la descripció i interpretació dels principis generals que caracteritzen els Quadres de Classificació emprats arreu de l'Estat espanyol, cal presentar encara que sigui de manera molt sintètica, una sèrie de reflexions de caire teòric entorn del tema per tal de definir amb precisió l'àmbit del debat i els aspectes conceptuals més vinculats a la terminologia.

D'entrada, una primera consideració s'imposa: la unànime constatació de la necessitat de comptar amb un Quadre de Classificació de fons —altrament dit Quadre d'Organització de fons— i la dificultat de trobar-hi una alternativa igualment útil i que satisfaci per una banda les exigències científiques de l'arxiver i per l'altra que doni resposta a la demanda d'informació sistematitzada que reivindiquen els usuaris dels arxius.

L'arxiver francès Yves Perotin¹ s'interrogava el 1970 sobre aquest punt, i afirmava que es fa molt difícil de poder prescindir

d'un quadre de classificació, fins i tot en els casos en què hom aplica el principi del «classement continu». En aquest cas, l'adopció metòdica de la numeració contínua no implica pas, contràriament al que pugui aparentar en un primer cop d'ull, un abandó del Quadre de Classificació per sèries i seccions, sinó que es limita a reflectir la dissociació existent entre l'organització intel·lectual del fons per una banda, i la seva col·locació material en els prestatges del dipòsit per l'altra.

En realitat, la dispersió física dels expedients d'una mateixa sèrie arreu del dipòsit, sense una col·locació seqüencial que n'evidenciï la seva continuïtat i cohesió, no n'impedeix pas la seva reconstrucció amb tota facilitat en base a un fitxer metòdic que no fa res més que reflectir intel·lectualment —no topogràficament— el Quadre de Classificació que s'utilitzi. En definitiva, el Quadre de Classificació és una eina insubstituïble, bé que perfectible, en tot procés d'organització d'un fons, més enllà de la seva possible materialització topogràfica.

Més problemàtic és, en canvi, dilucidar els criteris i principis sobre els quals s'ha de fonamentar un Quadre de Classificació. Segons T.R. Schellenberg ², en la classificació i sistematització de fons documentals hom pot partir bàsicament de tres elements: les accions a què es refereixen els documents; l'estructura orgànica de la institució amb la natural subdivisió en dependències administratives, i finalment, mitjançant els assumptes concrets que es deriven del contingut dels documents. Això permet parlar, a priori, de tres grans sistemes: el funcional, l'orgànic i per matèries o assumptes.

El Quadre de Classificació fonamentat en les matèries de què tractin els documents és absolutament aliè a la pràctica arxivís-

tica, i inaplicable en tant que significaria renunciar a mantenir el principi de respecte a l'origen i a l'ordre originari com a directriu bàsica en la intervenció sobre un fons. Bandejat per tant aquest sistema, resta només la possibilitat d'emprar un criteri funcional o orgànic, o en darrer terme, un sistema mixt.

Cal advertir, però, que l'aplicació del principi de respecte del fons i a l'ordre originari defensat, entre molts d'altres, per Elio Lodolini i Michel Duchein ³ és impecable en la seva formulació teòrica però tanmateix molt complicat en la seva aplicació pràctica. El mateix Duchein defineix l'abast del problema amb aquestes paraules: *A l'igual que succeeix amb molts principis, és més fàcil enunciar-lo que definir-lo, i definir-lo que aplicar-lo. Si bé és cert que no és difícil establir llurs bases conceptuals, no és menys cert que des del mateix moment en què s'intenta d'aprofundir en els seus aspectes teòrics i derivar-ne conclusions, sorgeixen enormes dificultats que generacions senceres d'arxivers han examinat sense aconseguir solucions clares d'acceptació universal* ⁴. Per altra banda determinats arxivers holandesos ⁵, per esmentar el cas d'un sector crític amb l'extraordinària importància donada a aquest principi, argumenten que a més dels principis de procedència i pertinença, n'hi ha d'altres com els anomenats principi de destinació i principi de restitució que són molt més que meres variacions d'aquests dos principis bàsics ⁶.

Al nostre parer, el principi de respecte dels fons és més o menys fàcilment aplicable a arxius de grans dimensions on en definitiva es tracta de mantenir la personalitat d'estructures administratives molt consolidades, o bé quan es tracta de mantenir diferenciats arxius d'organismes distints sense cap mena de lligam entre ells. Seria el cas,

per exemple, de l'Arxiu de l'Estat a Roma, o dels Arxius Nacionals de París.

Exemplificant-ho en el cas dels arxius municipals és evident que les estructures administratives en tant que òrgans productors de documentació en ús d'unes competències determinades, es modifiquen de tal manera amb el temps que difícilment pot assolir-se un Quadre de Classificació amb suficient permanència com per abraçar la continuïtat històrica del municipi. Per tant, el criteri orgànic —com a directriu bàsica— pot quedar circumscrit a fons amb escassa evolució en les formes organitzatives de la institució o bé de curta durada en el temps.

En conseqüència, és en el criteri funcional on podrem trobar la permanència i solidesa necessàries per bastir un Quadre de Classificació a llarg termini. Les sèries, en tant que reflex documental d'un determinat tipus d'acció de l'administració, esdevenen la clau de volta del sistema, conjuminant així l'esmentat principi de respecte a l'ordre originari amb la possibilitat d'agrupar les sèries en funció de la seva procedència i consegüentment reflectint-ho en seccions o agrupacions documentals.

Per tant, estem absolutament d'acord amb Antonia Heredia quan conclou: *Hay algo claro: habrá que mantener y respetar la unidad y la continuidad de las series y, delimitadas, integrarlas en un esquema de clasificación que refleje aquellas funciones o los órganos, si existieron, o las materias expresivas de aquellas funciones o actividades* ⁷. En aquesta mateixa línia, Ives Perotin defensa l'ús de les grans funcions administratives —judicial, militar, fiscal, ensenyant— com a base del Quadre de Classificació donat que ofereixen el mínim de riscos de confusió i d'interferències.

En darrer terme, allò més evident és que un Quadre de Classificació normatiu

és una eina que cal saber administrar i adaptar a la personalitat i evolució històrica d'un fons, i no a l'inrevés.

L'actitud respectuosa davant un fons ja classificat i ordenat és essencial, amb més raó quan res no impedeix paral·lelament de reflectir-lo en un Quadre de Classificació normatiu de cara a l'homogeneïtzació dels instruments d'accés.

Amb tot, l'experiència ens mostra que llevat de casos comptats, el desordre més absolut impera en la majoria dels arxius municipals, i més enllà de les classificacions fruit d'intervencions clarament arbitràries que cal desfer, en la majoria de casos és gairebé impossible de reconstruir l'ordre originari i es fa imprescindible l'aplicació d'un Quadre de Classificació normatiu ⁸.

En definitiva, ja hem vist que el criteri funcional sembla aportar més avantatges en detriment de l'orgànic, més variable i efímer. Tot i així, l'estudi de l'origen del municipi, sobretot pel que fa a les funcions i competències que va assumint amb el temps, el seu reflex en les sèries documentals, i l'aparició d'uns càrrecs que donen una cohesió organitzativa encara que sigui molt primària, és una via interessant per tal de resseguir els canvis i l'evolució en l'entrellat del municipi medieval ⁹.

Per aquest camí és possible arribar a dilucidar, no tan sols les funcions i competències clàssiques del municipi i la seva traducció en sèries de documents diferenciats tipològicament, sinó també —i això sí que és important— els òrgans o estructures administratives que els donaven cohesió. En aquest mateix context, però, cal considerar la versemblança de la hipòtesi que en el cas de prevaler el criteri orgànic —com a eix del Quadre de Classificació— s'hauria de procedir a la creació d'un Quadre per a l'època medieval-moderna, i d'un altre per

a l'època contemporània, materialitzant així un tall, tanmateix indiscutible, en l'evolució del municipi català i espanyol ¹⁰.

En aquest sentit, una breu ullada a la bibliografia entorn de l'organització de fons municipals catalans publicada a la segona meitat del segle XIX i primera meitat de l'actual evidència alhora l'atractiu i la dificultat de la feina ¹¹. En la mateixa línia, l'anàlisi dels organigrames i cartipassos dels municipis de Sabadell i Girona en aquest mateix lapse de temps reflecteix que el criteri de distribució de les competències municipals conforma un esquema basat en una natural coherència de les funcions atribuïdes —fins i tot en temps de guerra— però en canvi, en una indubtable discrecionalitat en la seva agrupació temàtica, on es palesa clarament l'escassa estabilitat de les formes organitzatives molt vinculades, com és aquest cas, a un repartiment polític de les competències ¹².

3. Els models considerats

En aquesta aproximació als Quadres de Classificació o d'Organització de fons d'arxius municipals de l'Estat espanyol, hem considerat un total de 13 quadres, dels quals passem tot seguit a donar-ne la seva identificació per ordre alfabètic.

1. *Andalusia*. Quadre de Classificació lliurat a la Taula Rodona celebrada a San Sebastián de los Reyes l'octubre del 1988. Cfr. HEREDIA HERRERA, Antonia; Remedios REY DE LAS PEÑAS: *Mesa redonda sobre archivos municipales*. San Sebastián de los Reyes, octubre 1988, 4 pàgs. (exemplar mecanografiat).

2. *Andalusia*. Quadre de Classificació emprat a la col·lecció *Archivos Municipales Sevillanos*. 13 volums (1983-1988).

3. *Aragó*. Quadre de Classificació proposat per la Diputació General d'Aragó. Cfr. DIPUTACION GENERAL DE ARAGON. Departamento de Cultura y Educación. Servicio de Archivos, Bibliotecas y Museos: *Organigrama archivos municipales aragoneses*. (s.d.), 27 pàgs (exemplar mecanografiat).

4. *Aragó*. Quadre de Classificació emprat a la col·lecció *Catálogos documentales del Instituto de Estudios Turoleses*. Cfr. AGUIRRE GONZALEZ, F.J.; Carmen MOLES VILLAMATE; Maria Pilar ABOS CASTEL: *Catálogo de los archivos municipales turoleses*, I, II i III. Teruel, 1982-1984, Instituto de Estudios Turoleses.

5. *Castella-la Manxa*. Quadre de Classificació proposat pel Grup de Treball d'Arxius Municipals d'aquesta Comunitat. Cfr. GRUPO DE TRABAJO DE ARCHIVOS MUNICIPALES DE CASTILLA-LA MANCHA: *Cuadro de organización de fondos de archivos municipales*. Toledo, Junta de Comunidades de Castilla-la Mancha, 1988, 63 pàgs.

6. *Castella-Lleó*. Quadre de Classificació emprat en el pla d'organització i inventari d'arxius municipals dut a terme amb el suport de la Diputació de Burgos i el Centro de Información Documental de Archivos, i exemplificat en la publicació dels inventaris dels arxius de Poza de la Sal (1986, 277 pàgs), Espinosa de los Monteros (1987, 413 pàgs) i de Gumiel de Izán (1987, 421 pàgs).

7. *Catalunya*. Normes bàsiques de Classificació per arxius històrics municipals proposades pel Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya. Cfr. ALBERCH I FUGUERAS, Ramon; Francesc BARRIACH i MOLAS; Vinyet PANYELLA: *Els arxius històrics municipals. Normes bàsiques de clas-*

sificació. Generalitat de Catalunya, Direcció General del Patrimoni Cultural, Servei d'Arxius, 1982, 68 pàgs.

8. *Catalunya*. Normes de Classificació per arxius municipals proposades pel Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya. Cfr. DIRECCIÓ GENERAL DEL PATRIMONI CULTURAL. Comissió del Servei d'Arxius de Normes per a la classificació de Documentació municipal. *Normes de classificació de documentació municipal*. Redactor: Josep Matas i Balaguer. Barcelona, desembre, 1989, 84 pàgs.

9. *Galícia*. Quadre de Classificació emprat a alguns arxius gallecs. Cfr. ERIAS MARTÍNEZ, Alfredo; José VÁZQUEZ GÓMEZ: *Fundamentos para unha rede de Arquivos municipais de Galicia, desde as experiencias dos arquivos de Betanzos e a Coruña*. Separata, 1987, pp. 115-127.

10. *Madrid*. Quadre de Classificació proposat pel Grup d'Arxivers Municipals d'aquesta Comunitat. Cfr. GRUPO DE ARCHIVEROS DE LA COMUNIDAD DE MADRID: *Cuadro de organización de fondos de archivos municipales. Ayuntamientos con secretaría de primera categoría*. Madrid, Comunidad de Madrid, 1984, 107 pàgs. Id. Id. *Cuadro de organización de fondos de archivos municipales*. Exemplar lliurat a la Taula Rodona celebrada a San Sebastián de los Reyes, octubre 1988, 24 pàgs. amb esmenes a l'edició publicada.

11. *Mallorca*. Quadre de Classificació proposat pel Consell Insular de Mallorca. Cfr. RIERA VAYREDA, Francesc: *Els arxius municipals de Mallorca: classificació dels seus fons documentals*. Palma, Consell Insular, 1987, 59 pàgs.

12-13. *València*. Quadre de Classificació proposat per la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana. Cfr. GENERALITAT VALENCIANA. Conselleria de Cul-

tura, Educació i Ciència: *Cuadro de organización de fondos de Archivos Municipales. Documentación anterior a 1925*. València, juny 1987, 41 pàgs (exemplar mecanografiat). Id. Id. *Documentación posterior a 1925*. 39 pàgs (exemplar mecanografiat).

Pel que fa a Euskadi, per als fons administratius municipals s'utilitzen bàsicament les Normes de la Comunitat de Madrid, mentre que per als fons històrics es fa ús d'un model proposat l'any 1898 en una memòria elevada a la Diputació de Guipúzcoa i que hom coneix amb el nom genèric de Quadre de Classificació de Serapio Múgica per ser el seu veritable autor i el primer que el va dur a la pràctica.

Cfr. ECHEGARAY, Carmelo de: *Archivos municipales de Guipúzcoa. Orden en que han de ser arreglados y sistema definitivamente adoptado para la organización de los mismos. Memoria presentada a la Excm. Diputación Provincial de Guipúzcoa*. San Sebastián, Imp. de la provincia, 1898, 85 p.

En síntesi, aquests tretze quadres que hem pres en consideració tenen dues procedències perfectament delimitades: per una banda aquells que han estat assumits per institucions de govern i que tenen clara vocació d'esdevenir models aplicables a l'àmbit geogràfic d'una Comunitat Autònoma, i aquells altres que s'han utilitzat amb més o menys homogeneïtat en un seguit d'arxius municipals, usualment configurant col·leccions de guies, inventaris i catàlegs.

A banda d'això, cal indicar que hi ha un nombre força important d'arxius municipals on s'usen Quadres de Classificació propis, al marge de qualsevol normativa més o menys oficial. No hem procedit a una avaluació quantitativa d'aquest fenomen pel fet que —a banda d'ésser una opció ben legítima— responen en general al mante-

niment d'unes seccions més o menys arre-
lades a la realitat municipal —i, per tant,
molt respectuosa amb la història del fons—
o bé constitueixen reformes parcials de Qua-
dres de Classificació normatius ¹³.

Globalment, un repàs al conjunt dels
quadres referma que els criteris utilitzats
actualment suposen un trencament molt clar
amb les directrius i principis que havien presi-
dit la confecció de les normes aparegudes
al llarg dels anys quaranta i cinquanta d'aquest
segle, i que es caracteritzaven per un tracta-
ment arxivístic a hores d'ara absolutament
depassat, i per l'adopció d'un sistema de clas-
sificació que primava l'aspecte temàtic per
damunt de qualsevol altra consideració ¹⁴.

4. *Criteris i Metodologia dels Quadres de Classificació*

Per tal de fer intel·ligible aquest capítol,
hem optat per resumir els criteris més
generals dels diversos Quadres de Classifi-
cació en base a sis grans apartats, la qual
cosa permet de dur a terme una compara-
ció sectorial i, sobretot, guanyar en clare-
dat expositiva per l'evident sistematització
de la informació en aspectes monogràfics
força sintètics.

Paral·lelament, hem procedit a confe-
gir un quadre intítulat *Assaig de compara-
ció dels Quadres de Classificació* (vg. pàg.
81) on relacionem les seccions o agrupac-
ions de cadascun dels Quadres i les subdi-
visions jeràrquiques més remarcables. Per
fer-ho més entenedor hem decidit de no
arribar fins a la comparació sèrie per sèrie,
la qual opció hauria significat un desenvolupament
molt superior i de més complexitat del Quadre
que ben segur no faria res més que complicar
encara la situació. Aquest perill que els arbres
no ens deixessin veure

el bosc ens ha determinat a simplificar molt
l'esmentat Quadre, amb la intenció de situar
el debat en l'esquelet bàsic de les distintes
opcions com a primera urgència a resoldre.

Una dificultat que cal esmentar, i que
afecta la interpretació dels criteris generals
emprats, és el fet que en alguns dels Qua-
dres de Classificació no hi ha una introduc-
ció metodològica que expliqui els fonaments
teòrics que els han dut a prendre una deter-
minada opció, la qual cosa ens ha obligat
a inferir-los de la pròpia construcció i filo-
sofia que es desprèn dels epígrafs que com-
ponen el Quadre de Classificació.

Dues remarques més: hem respectat
l'idioma en què originàriament s'havia
redactat el Quadre de Classificació, és a dir,
si era en català, castellà o gallec, per tal
d'obviar així possibles problemes terminolò-
gics, i finalment hem afegit a la darrera
línia una apreciació personal, del criteri
general en què creiem que s'han inspirat
els autors dels Quadres de Classificació.

4.1 *Els criteris generals*

Pel que fa al criteri adoptat com a direc-
triu general en la confecció dels diversos
Quadres de Classificació, cal dir que el fun-
cional és el majoritari en aquells que pre-
tenen d'abraçar tant els fons històrics com
els de caire administratiu. En principi,
aquesta opció s'ha fonamentat en la solidesa
que comporta la continuïtat de les funcions
exercides pel municipi al llarg de la histò-
ria i de les sèries documentals que en resul-
ten la seva materialització més homogènia.

En un altre nivell, i com a criteri mayo-
ritari, hom ha fet recurs a l'organicitat,
sobretot per als quadres referits als arxius
de zones que compten amb preponderància
de fons administratius.

Seria el cas de Madrid —i d'altres que el prenen com a punt de referència, cas d'Aragó, Castella-la Manxa i València— on el criteri bàsic ha estat l'orgànic-funcional, fonamentalment pel fet que és un Quadre pensat per a fons contemporanis on es dona una certa solidesa de les estructures de tipus orgànic. En tots els casos, però, hom es fa ressò de la dificultat d'organitzar el quadre atenent només al respecte de l'estructura orgànica pel seu ja esmentat caràcter poc estable.

Contràriament, el Quadre utilitzat en alguns municipis de la comunitat de Castella-Lleó es fonamenta en un sistema de classificació, que tot i que els seus autors qualifiquen com de matèries, en realitat va molt vinculat a les funcions exercides per les municipalitats ¹⁵.

Finalment, en les Normes bàsiques per arxius històrics de Catalunya es prima sobretot el criteri funcional i subsidiàriament l'orgànic, amb una sistematització per matèries referides als fons de nova creació i per a les denominades col·leccions factícies. Pel que fa al Quadre per a arxius històrics emprat a Euskadi constatem el seu caràcter eminentment funcional, bé que estretament lligat en l'aspecte terminològic al model de competències municipals en vigor a la darrerria del segle XIX.

4.2 Les consideracions de caire teòric.

Ja hem assenyalat el fet que bona part dels Quadres de Classificació no expliciten els criteris emprats ni tampoc les consideracions teòriques que els han empès a adoptar-los. En canvi, hi ha casos en què s'argumenta la decisió i s'aporta una informació complementària que pot referir-se als següents aspectes:

a) el pla de treball que s'ha dut a terme quan s'insereix en una col·lecció d'instruments de descripció (Andalusia, Aragó, Castella-la Manxa, Castella-Lleó, Galícia, Mallorca) —i dels quals el Quadre és un producte resultant de l'elaboració teòrica— i modalitat emprada (grup de treball, per exemple, en els casos de Madrid i Castella-la Manxa).

b) consideracions teòriques entorn dels Quadres de Classificació, és a dir, criteris generals i reflexions entorn dels sistemes de classificació i ordenació (Andalusia, Catalunya, Galícia i Mallorca).

c) precisions pràctiques referides a les normes elementals d'ús del Quadre de Classificació.

d) informació bàsica relativa a instal·lacions d'arxius i als instruments de descripció.

e) presentació de normes de descripció documental amb voluntat normalitzadora (Mallorca, València).

f) inclusió com a annexos d'índexs generals referits a les sèries del Quadre, a les grans divisions jeràrquiques o, com en el cas de les Normes de documentació municipal catalanes, d'un índex de documentació municipal.

g) presentació d'una bibliografia general orientativa (Catalunya, Madrid, Mallorca).

4.3 La consideració de la documentació municipal

La majoria de Quadres intenten d'agrupar mitjançant seccions totes aquelles sèries documentals que són fruit de les competències del municipi, i separar-les clarament d'aquelles altres que recullen documents aliens a l'administració municipal, en atenció a la distinta procedència dels fons.

Això provoca l'aparició d'una secció denominada usualment arxius particulars, privats o incorporats on es classifiquen els fons procedents de donacions i llegats, els fons eclesiàstics (majoritàriament provinents de les desamortitzacions del XIX), els procedents d'altres institucions o organismes públics (Falange, C.N.S., Hermandad Sindical), d'empreses, i els fons notariais. Hi ha també d'altres seccions on es recullen les col·leccions factícies de pergamins, plànols i mapes, segells i altres (casos de les normes de la Diputació General aragonesa, ambdues Normes catalanes i les de Mallorca).

Ultrapassa clarament l'àmbit estricte de la documentació generada pel municipi la proposta de les Normes per arxius històrics de Catalunya en proposar la inclusió en el Quadre de Classificació de les seccions de Biblioteca auxiliar, Hemeroteca i Arxiu Fotogràfic, altrament, existents en bona part dels arxius municipals catalans.

En el context d'aquesta consideració de la documentació municipal en un sentit més o menys estricte, cal situar-hi un debat força més complex del que pugui aparentar la seva simple enumeració: es tracta de la voluntat d'oferir un Quadre que integri per un igual la documentació històrica i la documentació administrativa. Donat que la doctrina arxivística més ortodoxa accepta aquesta distinció sense cap mena de problema, hi ha partidaris —tal com hem remarcat anteriorment— de separar ambdós blocs davant la dificultat d'organitzar un Quadre integrat de llarga durada que garanteixi el respecte a l'ordre original i a la procedència dels documents.

Les opcions són en aquest cas molt clares: realització d'un quadre que integri tots els documents prescindint de la seva antiguitat o ús (Andalusia, Aragó, Castella-la

Manxa, Galícia i Mallorca), o bé realització d'un quadre per a la documentació contemporània i d'un altre per a la històrica. En aquest darrer supòsit, però, ens cal precisar més les opcions: el grup de treball de la Comunitat de Madrid proposa un quadre pensat fonamentalment per a fons administratius atenent les peculiaritats dels arxius de l'àrea madrilenya, mentre que a la Comunitat valenciana presenten un quadre específic per a la documentació anterior a l'any 1925, i un altre per a la posterior a aquesta data. En l'arrel d'aquesta decisió hi ha l'argument que l'*Estatuto Municipal* del 1924 és un primer element d'unificació administrativa en l'esfera local, i que la confecció d'un sol quadre només pot ser possible després de molt temps d'estudi i reflexió de tota la documentació municipal.

En el cas de Catalunya l'opció inicial de limitar-se a un quadre per a la documentació històrica —la que en aquells moments semblava en perill de perdre's més ràpidament— ha donat pas a l'establiment d'un quadre que contempla tota la documentació produïda per l'administració municipal. El quadre emprat a Euskadi, tanmateix, s'estructura en base a cinc grans seccions¹⁶ que a la vegada es jerarquitzen en diverses subseccions que serveixen per agrupar les sèries definides per S. Múgica el 1898.

4.4 L'organització i jerarquització de les seccions i sèries

Un dels aspectes més poc atès —i que afecta allò que en podríem denominar l'arquitectura del quadre— és el de la definició de les agrupacions documentals i de la seva consegüent concreció jeràrquica i conceptual. Davant la manca de justifica-

ció teòrica de les decisions adoptades en aquest assumpte, hem decidit de prendre com a punt de referència les sèries documentals més indiscutides —actes, llicències d'obres, per exemple— i inferir-ne així les raons de la jerarquització resultant en el Quadre de Classificació.

En un segon nivell d'anàlisi ens enfrontem amb una variació considerable en el nombre d'entrades generals —assimilables en la majoria de casos a la consideració de seccions— i que poden anar des de les vint-i-quatre contingudes en les Normes bàsiques catalanes per arxius històrics, les disset de València i Andalusia, les quinze de les Normes de classificació de documentació municipal catalana, les catorze d'Aragó i Galícia fins a les només tres de Castella-La Manxa. La resta —Castella-Lleó, Madrid, Mallorca i les de documentació administrativa valenciana— volten entre les sis i les nou seccions.

En una ullada general a les seccions —i tal com es reflecteix amb precisió en el Quadre General— es copsa que en les seccions on hi ha menys unanimitat és en la de Finances (en alguns casos dividida en dues seccions), en la consideració de Secretaria com a organisme aglutinant de la immensa majoria de les funcions municipals de relleu, del tracte donat a la documentació electoral —de secció a simple negociat— i de la dificultat de conjuminar les funcions de beneficència i sanitat —molt tradicionals en els municipis— amb la d'assistència social, en tant que comesa més específica i recent.

Un cas a part pot ser la presència de seccions molt específiques fruit de peculiaritats funcionals dels municipis d'una àrea determinada. Seria el cas de les seccions dedicades a l'atur obrer i a l'habitatge en els dos Quadres de Classificació andalusos.

Pel que fa a la jerarquització de la documentació en seccions, subseccions, sèries i subsèries, trobem que les entrades o epígrafs generals són considerades quasi unànimement com a seccions, que les entrades amb dos dígitos són subseccions, i que les de tres corresponen al nivell de sèries documentals. Amb tot, aquesta directriu queda sovint constreta al marc teòric, i en el moment en què hom aprofundeix en l'anàlisi del Quadre de Classificació apareixen realitats ben contradictòries.

Per exemple: a un nivell de tres dígitos —com hem vist homologable a una sèrie— hi conviuen veritables sèries, com ara els llibres d'actes, amb denominacions relatives a negociats o unitats administratives, i aquesta barreja es dona gairebé per un igual a tots els Quadres de Classificació¹⁷. Amb tot, el fenomen més comú és la distinta consideració que es fa en segons quins casos entre secció i subsecció, concretament pel que fa als àmbits de Cultura, Beneficència, Sanitat, Obres, Serveis, i la repetició en el tercer nivell de l'esmentat confusionisme negociat-unitat-sèrie, que té tant a veure amb la barreja constant de criteris orgànics i funcionals, com d'homologació prèvia dels grups documentals.

N'és una excepció el Quadre mallorquí, que tal com es pot veure en aquest mateix volum en la ponència de Francesc Riera Vayreda contempla quatre agrupacions: els conjunts documentals, les seccions, les subseccions i les sèries i subsèries, de manera que la jerarquització en dígitos del Quadre reflecteix una clara coherència fruit de la prèvia constatació de l'existència del problema. En aquest cas, doncs, els conjunts documentals són equivalents a allò que la majoria denominen seccions, i les sèries —valgui l'exemple dels llibres d'actes— cal trobar-les al darrer nivell que es concreta en l'ús de quatre dígitos¹⁸.

Finalment, quant al nombre total de dígitus usats en la construcció de l'escala jeràrquica del quadre, la variació és també evident. Acostuma a oscil·lar entre els sis contemplats en les Normes històriques valencianes, els cinc d'Andalusia i Normes administratives valencianes, i els quatre de Mallorca i les Normes bàsiques per arxius històrics catalans. Els Quadres d'Aragó, Castella-la Manxa, Castella-Lleó i Madrid compten amb quatre dígitus, més un que apareix sense numerar, mentre que les Normes per a la classificació de la documentació municipal catalanes utilitzen només tres dígitus.

4.5 El seu grau d'aplicació

L'arrelament d'un Quadre de Classificació a la realitat dels arxius d'una contrada es pot mesurar en bona part pel seu grau d'aplicació i, per tant, d'acceptació. Deixant de banda els casos ja esmentats d'arxius que compten amb uns fons organitzats de fa anys i que han pres la raonable determinació de conservar-ne la classificació, hi ha nombrosos arxius municipals en els quals ha calgut intervenir mitjançant l'aplicació d'un Quadre de Classificació davant el desordre existent.

En aquest darrer cas, el més comú tanmateix, la dificultat rau en establir de manera objectiva el grau d'aplicació d'un Quadre, atès el fet que generalment comporta la producció d'uns instruments de descripció que poden ser publicats o inèdits, i que haurien de permetre d'arribar a conclusions més o menys quantificables. Bé que no comptem amb tota la informació desitjable, una primera aproximació al tema dona uns resultats que permeten de vincular clarament la preocupació per l'esta-

bliment d'un Quadre de Classificació amb plans d'inventariació i recuperació d'arxius municipals. Seria el cas de la col·lecció *Archivos municipales sevillanos*, amb tretze volums publicats entre 1983-1988; de la col·lecció *Catálogo de los Archivos Municipales Turolenses*, amb quatre volums publicats entre 1982 i 1986; de la col·lecció endegada pel C.I.D.A. i la Mancomunidad de la promoción del Norte de la provincia de Burgos, de la qual n'han aparegut tres volums (1986-1987) i la tasca d'inventari duta a terme en els arxius municipals mallorquins d'ençà del 1981 que es reflecteix també en una sèrie de publicacions.

Més difícil d'avaluar és, en canvi, l'impacte d'un Quadre de Classificació normatiu quan no s'insereix en un pla preconcebut de publicació i, per tant, de difusió dels inventaris que en resulten. Seria el cas del Quadre de la Comunitat de Madrid ¹⁹, aplicat sembla que homogèniament arreu del seu àmbit geogràfic, i que ha estat adaptat com a model en la seva part essencial per altres comunitats, i el de les Normes bàsiques per arxius històrics catalans.

D'aquest darrer cas podem assenyalar que en un estudi referit a quaranta-vuit arxius pertanyents a quaranta-quatre municipis de l'àrea barcelonina —alguns dels quals no compten amb documentació històrica— n'expliciten la seva aplicació en deu ²⁰ i que en la col·lecció *Guia dels arxius històrics de Catalunya* (3 volums, 1982, 1988, 1989), les esmentades normes són utilitzades en nou arxius municipals d'un total de divuit ²¹.

El cas més peculiar, és, però, l'Aragó. La convivència tàcita de dues normatives distintes destinades a arxius municipals és ben evident: la primera es reflecteix en l'esmentada col·lecció dels arxius de Terol, i la segona en el quadre presentat per la

Diputació General d'Aragó ²² que és fruit d'un programa d'ordenació d'arxius del 1985. El plantejament i criteris utilitzats són ben oposats, tal com es pot veure en el Quadre General comparatiu on figuren amb els números 3 i 4 ²³.

En el cas d'Euskadi sembla evident que l'aplicació de les Normes del 1898 és extensible arreu, com ho palesa el fet que en un pla de la Diputació Foral d'Àlava iniciat el 1979 destinat a salvar els fons documentals de les Junttes administratives i dels Ajuntaments s'utilitza l'esmentat Quadre de Classificació ²⁴.

De molts altres quadres ens en manquen dades de la seva aplicació, bàsicament a causa de la seva recent implantació o per no haver-se materialitzat en publicacions.

4.6 *Les reformes i esmenes als quadres originals*

En la majoria de Quadres de Classificació s'insisteix en la seva provisionalitat, i es remarca la manca d'un coneixement aprofundit de les sèries documentals i de l'organització i estructura del municipi. Aquesta constatació es reflecteix clarament en el fet d'haver-se realitzat reformes en els quadres amb més anys de rodatge (Andalusia, Catalunya i Madrid), i en la consciència general de la necessitat de procedir a revisions periòdiques.

En el cas d'Andalusia la proposta lliurada a la Taula Rodona celebrada a San Sebastián de los Reyes tendeix a una reducció del nombre de seccions, convertint l'epígraf de Secretaria en la secció nuclear de l'arxiu municipal. Pel que fa a Catalunya, les darreres normes es caracteritzen per primar el criteri funcional, per la voluntat d'integrar totes les sèries produïdes per

l'administració municipal al llarg de la història i sobretot per l'aportació d'un inventari dels tipus documentals municipals en recollir la immensa tasca duta a terme arreu en els vuit anys que s'han escolat entre la redacció de les primeres i segones normes. Amb tot, el canvi més vistent és l'eliminació de les seccions de biblioteca i hemeroteca contemplades en les primeres normes i l'esmicolament de la secció d'Administració General en tres: Administració General, Hisenda i Proveïments.

Finalment, en el cas del Quadre de la Comunitat de Madrid cal distingir-hi dues menes de reformes. Les dutes a terme pel mateix grup de treball —i que en el Quadre General comparatiu assenyalen amb la nota 10.2— i les realitzades per arxivers d'altres Comunitats que l'han pres com a punt de partida. En les primeres cal esmentar les de caire terminològic —substitució del terme Intervenció per Hisenda i el de Dipositaria per Tresoreria— el canvi de la secció d'Eleccions que passa a ser una subsecció de Secretaria, la desaparició de les seccions 6, 7 i 8 (jutjats, escripturacions i arxius privats) i l'afegit de nous conceptes com ara Autoritats Supramunicipals, Pòsits i Participació Ciutadana.

Pel que fa al segon aspecte, és a dir, l'adaptació realitzada per arxivers d'altres comunitats del quadre madrileny, assenyalen que el Grup de Treball d'Arxius Municipals de Castella-la Manxa intenta de donar entrada a documents de l'època medieval i moderna, i paral·lelament fan dues menes d'esmenes: en primer lloc eliminen la secció 5 (Eleccions) fonamentat-se en el respecte del principi d'organicitat i l'afegeixen amb el dígit 2.1.7 a Secretaria General en tant que servei que els ajuntaments presenten a l'Estat, i segonament creen la secció d'Hisenda mitjançant la integració de les

seccions 2 (Intervenció) i 4 (Dipositaria). Eliminen a la vegada les esmentades seccions 6, 7 i 8 del Quadre inicial de Madrid, esmena que coincideix amb la realitzada en aquest punt pel propi Grup de Madrid. La resta d'esmenes són de menys entitat i s'encaminen a subsanar els problemes que els ocasiona la contemporaneïtat de les sèries contemplades en el quadre madrileny.

El Quadre de Classificació de documentació contemporània de València es fonamenta també en el proposat per la Comunitat de Madrid, del qual n'eliminen la secció 6 (Jutjat) —que esdevé així una subsecció de la secció que intitulen Arxius Incorporats i que aporta un desenvolupament de possibles fons més divers— i la secció 7 (Escrivanies). Paral·lelament, les Normes per a documentació històrica dels arxius valencians s'inspiren en les Normes bàsiques per a arxius històrics catalans, a les quals realitzen canvis de tipus terminològic que modifiquen les denominacions d'algunes seccions, procedeixen a la subdivisió de la secció d'Administració General, i eliminen les seccions corresponents a les col·leccions factícies i les denominades de nova creació.

Finalment, pel que fa a l'antiguitat en la publicació o difusió dels distints Quadres de Classificació, cal dir que llevat de les Normes bàsiques catalanes i de Madrid (1982) i d'Andalusia (1983), la resta de quadres s'han materialitzat en dates molt recents, concretament entre els anys 1986 i 1988.

Consideracions finals

No voldríem acabar aquesta ponència sense introduir unes breus consideracions finals que permetin d'avançar en el procés

de reflexió entorn dels Quadres de Classificació emprats en l'àmbit del municipi i així centrar el debat en aquells aspectes que entenem com a més fonamentals. Ni que sigui a tall provisional, en una primera aproximació sembla correcte d'inferir-ne les consideracions següents:

- la necessitat ineludible de comptar amb un Quadre de Classificació en tant que materialització de l'organització del municipi i com a instrument de racionalització dels fons documentals en desordre.

- la constatació de l'existència d'una gran multiplicitat de Quadres de Classificació fruit de la creixent intervenció de les Comunitats Autònomes en els arxius municipals, i de l'endegament de plans institucionals de catalogació i inventariació de fons.

- la urgència de definir uns criteris generals entorn dels principis sobre els quals s'ha de fonamentar un Quadre de Classificació, i de la determinació prèvia de les agrupacions i llur naturalesa jeràrquica.

- l'evidència de la conservació d'un seguit de tipologies documentals força homogènies arreu de l'estat, fonamentalment en els fons de l'època contemporània. Atenció a la realitat canviant del municipi actual, tant en funcions com en organigrama.

- la possibilitat de definir els trets més comuns que es contemplen en els diversos Quadres de Classificació, centrant l'anàlisi en els criteris generals, en la concepció teòrica i terminològica de les seccions, en la continuïtat de les sèries documentals més enllà de la seva consideració com a històriques o administratives, i en l'adopció d'una terminologia bàsica homogènia.

- la falta de concreció entorn de l'opció *arxiu de l'Ajuntament-arxiu de la ciutat* amb el seu consegüent reflex en les seccions contingudes en el Quadre de Classificació.

**ASSAIG DE COMPARACIÓ
DELS QUADRES DE CLASSIFICACIÓ**

1. ANDALUCÍA	2. ANDALUCÍA	3. ARAGÓN	4. ARAGÓN	5. CASTILLA LA MANCHA	6. CASTILLA-LEÓN	7. CATALUNYA (Normes bàsiques)	8. CATALUNYA (Normes documentació municipal)	9. GALICIA	10. MADRID	11. MALLORCA	12. VALÈNCIA (Ant. 1925)	13. VALÈNCIA (Post. 1924)
1. ÓRGANOS DE GOBIERNO	1. GOBIERNO	1. ÓRGANOS DE GOBIERNO		1. ÓRGANOS DE GOBIERNO	1.2. Órganos de gobierno	I.1. Funcionament del Consell Municipal	1. ADMIN. GENERAL	1. GOBERNO	1. ÓRGANOS DE GOBIERNO	1. ÓRGANS DE GOVERN	I. ADMINISTRACIÓN GENERAL	1. ORGANOS DE GOBIERNO
2. SECRETARÍA 2.1. Reg. General 2.2. Padrones, censos, estadísticas 2.3. Quintas 2.4. Contratación 2.5. Personal	2. SECRETARÍA GENERAL 2.1. Registro 2.2. Padrones y censos 2.3. Certificados. Instancias 2.4. Quintas 2.5. Personal	2. SECRETARÍA 2.1. Secretaría General 2.2. Personal	I. CONCEJO I.1. Doc. reales. Cartularios I.2. Censales. Compra venta I.3. Pleitos y sentencias I.4. Albaranes y ápoas	2. SECRETARIA 2.1. Secretaria general 2.2. Personal	1. ADMINISTRACIÓN GENERAL 1.1. Sesiones 1.7. Población y territorio 1.4. Privilegios y derechos 1.5 Concordias 1.11. Personal	I. ADMINISTRACIÓ GENERAL VIII. DEMOGRAFIA VII. DEFENSA 1.6. Personal	1.8. Secretaria 9. POBLACIÓ 8. SERVEIS MILITARS	2. ESCRIBANÍA. SECRETARÍA 3. PERSONAL	2. SECRETARÍA. 7. ESCRIBANÍAS 2.1. Secretaría general 2.2. Personal	2. ADMINISTRACIÓ GENERAL 2.1. Secretaria General 2.2. Personal	 XII. TERRITORIO Y POBLACIÓN XI. EJÉRCITO Y ORDEN PÚBLICO 2.2. Personal	2. SECRETARÍA 2.1. Secretaría General 2.3. Servicios Jurídicos 2.4. Sanidad y Asist. Social 2.6. Patrimonio 2.7. Educación 2.8. Cultura 2.9. Deportes 2.10. Servicios 2.11. Servicios agropecuarios 2.12. Acción vecinal
2.6. Archivo 2.7. Beneficencia y Sanidad	4. BENEFICENCIA Y SANIDAD	2.3. Servicios Jurídicos 2.4. Sanidad y Asist. Social	I.5. Concordias. Acuerdos. Mo-jonación. Contratas. Procuras	2.3. Servicios Jurídicos 2.4. Sanidad y Asist. Social	1.8. Asuntos judiciales 5.2. Serv. asistenciales 5.3. Serv. sanitarios	V. BENEFICÈNCIA XIV. SANITAT	1.5. Serveis Jurídics 4. Benef. i assistència social 5. Sanitat	4. SANIDADE BENEFICIENCIA E ASIST. SOCIAL	2.3. Servicios Jurídicos 2.4. Sanidad y Asist. Social	2.3. Assessoria Jurídica 2.4. Sanitat i assist. social	VII. BENEFICENCIA	2.3. Servicios Jurídicos 2.4. Sanidad y Asist. Social
2.8. Patrimonio 2.9. Educación e instruc. pública	6. PATRIMONIO 7. INSTRUC. PÚBLICA, EDUCACIÓN	2.6. Patrimonio 2.7. Educación	I.6. Ordinaciones. Fueros. Estatutos	2.6. Patrimonio 2.7. Educación	2.2. Patrimonio	XII. INSTRUCCIÓ PÚBLICA	2.1. Patrimoni 11. INSTRUCCIÓ PÚBLICA	6. PATRIMONIO 7. EDUCACIÓN	2.6. Patrimoni 2.7. Educación	2.6. Educació	II. PATRIMONIO IX. INSTRUCCIÓN PÚBLICA	2.6. Patrimonio 2.7. Educación
2.10. Cultura, Deportes y Festejos.	8. CULTURA	2.8. Cultura y Festejos 2.9. Deportes	I.7. Actas. Cuentas. Impuestos. Correspondencia	2.8. Cultura 2.9. Deportes	5.1. Culturales y educativos 5.5. Servicios deportivos	VI CULTURA	12. CULTURA	8. CULTURA 9. DEPORTES	2.8. Cultura 2.9. Deportes	2.7. Cultura 2.8. Esports	X. CULTURA	2.8. Cultura 2.9. Asoc. culturales y deportivas
2.11. Servicios	9. SERVICIOS	2.10. Servicios	I.8. Varios	2.10. Servicios	5. SERVICIOS	XI. INDÚSTRIA I COMERÇ		10. SERVICIOS	2.10. Servicios	2.9. Serveis	VIII. SERVICIOS XIV. INDUSTRIAS Y COMERCIO	2.10. Servicios
2.12. Paro Obrero y Asuntos laborales	9.4. Agricultura 9.5. Ganadería 11. PARO OBRERO	2.11. Servicios agropecuarios.		2.11. Servicios agropecuarios	4.1. Sector agrario	III. AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA	13. SERVEIS AGROPECUARIS		2.11. Servicios agropecuarios.		V. AGRICULTURA, GANADERÍA, PESCA Y ABASTECIMIENTO	2.11. Servicios agropecuarios
2.13. Vivienda	12. VIVIENDA	2.13. Defensa pasiva y protección civil			5.4. Policía y vigilancia	VII. DEFENSA	7. SEGURETAT PÚBLICA	11. ORDE PÚBLICO			XI.2. Cuerpos de seguridad	
2.14. Acción vecinal		2.12. Acción vecinal		2.12. Acción vecinal					2.12. Acción Vecinal y Partic. ciudadana (10.2)			
3. OBRAS Y URBANISMO	5. OBRAS Y URBANISMO	2.5. Obras y Urbanismo		2.5. Obras y urbanismo	3. OBRAS	XIII. OBRES PÚBLIQUES I URBANISME	6. OBRES I URBANISME	5. OBRAS E URBANISMO	2.5. Obras y urbanismo	2.5. Urbanisme i obres	XIV. OBRAS PÚBLICAS Y URBANISMO	2.5. Obras y urbanismo
4. JUSTICIA	3. JUSTICIA	6. ADMINISTRACIÓN DE JUSTICIA	III.2. Documentación judicial		6.6. Juzgado	II. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA		15. XUSTICIA	6. JUZGADO (10-1)	5. JUSTÍCIA 5.2. Jutjat	IV. ADMIN. DE JUSTICIA IV.4. Juzgado de Paz	6.1. Juzgado
5. ADMINISTRACIÓN ECONÓMICO-FINANCIERA	14. INTERVENCIÓN 13. RENTAS Y EXACCIONES	3. INTERVENCIÓN		3. HACIENDA 3.2. Intervención	2. ADMINISTRACIÓN ECONÓMICA	I.3. Finances i Patrimoni.	2. HISENDA	12. CONTABILIDADE XERAL	3. INTERVENCIÓN 3. HACIENDA (10-2)	3. ADMIN. ECONÓMICA 3.1. Comptes Universitat 3.2. Intervenció	III. FINANZAS III.1. Ordenanzas III.2. Recursos, impuestos	3. INTERVENCIÓN
6. TESORERÍA	15. DEPOSITARÍA	4. DEPOSITARÍA		3.3. Depositaria	2.3. Impuestos 4. SECTORES ECONÓMICOS	I.4. D'altra documentació de caire econòmic	2.3. Tresoreria	13. RENDAS E IMPOSTOS	4. DEPOSITARÍA 4. TESORERÍA (10-2)	3.3. Tributació 3.4. Dipositaria	III.3. Arrendamientos III.4. Contabilidad mun. III.5. Otro doc. carácter económico	4. DEPOSITARÍA
7. PÓSITO	10. PÓSITO						3. PROVEÏMENTS		4.5. Pósito			4.5. Pósito
8. ELECCIONES	16. ELECCIONES	5. ELECCIONES				IX. ELECCIONS	10. ELECCIONS	14. ELECCIÓNS	5. ELECCIONES	4. ELECCIONS	XIII. ELECCIONES	5. ELECCIONES
9. DOCUMENTACIÓN AJENA A LA ADMINISTRACIÓN MUNICIPAL		8. ARCHIVOS PARTICULARES	II. DOCUMENTACIÓN PARTICULAR		6. SECCIONES ESPECIALES	XVI. LLEGATS I ARXIUS PATRIMONIALS			8. ARCHIVOS PARTICULARES (10-1)	7. ARXIUS PARTICULARS I D'ALTRES INSTITUCIONS	XVII. ARCHIVOS INCORPORADOS EN LEGADO O DEPÓSITO	6. ARCHIVOS INCORPORADOS
9.1. Eclesiástico		10. ARCHIVOS ECLESIASTICOS			6.1. Iglesia 6.2. Escrituras privadas	X. ESSLÉSIA. CONVENTS					XVII.2. Archivos eclesiásticos XVII.4. Archivos municipales XVII.5. Archivos de la Bailia	6.5. Archivos eclesiásticos
9.2. Protocolo notarial 9.3. Fet y de las Jons		7. ESCRIBANÍAS. FONDOS NOTARIALES 11. PARTIDOS Y SINDICATOS	III.1. Protocolos Notariales		6.4. Protocolos 6.3. Jefatura local del movimiento	XV. DOC. NOTARIAL IV. ASSOCIACIONS					XVII.1. Archivos notariales VI. Asociaciones	6.2. Falange española
9.4. Admin. de loterías		9. PLANOS Y MAPAS	O. PERGAMINOS			XVII. PERGAMINS XIX. CARTOGRAFIA	14. COL.LEC. FACTÍCIES 14.1. Pergamins 14.2. Cartografia			6. COL.LEC. FACTÍCIES 6.1. Pergamins	XVI. ESCRITURAS DE LA VILLA	6.3. C.N.S. Central Nacional Sindicalista 6.4. Hermandad Sindical de Labradores y ganaderos
		12. DESAMORTIZACIÓN										
		13. CONTIENDAS. GUERRAS				XVIII. CODIS. CARTORALS. PRIVILEGIS XX. SEGELLS	14.3. Segells					
		14. COMUNAS Y COLECTIVIDADES				XXI. LLIBRES. MANUSCRITS: Memòries. Cròniques						
						XXII. BIBLIOTECA AUXILIAR						
						XXIII. HEMEROTECA						
	17. VARIOS				7. DOCUMENTACIÓN INCOMPLETA	XXIV. ARXIU FOTOGRÀFIC.	14.4. Arxiu d'imatges					
ORGÁNICO-FUNCIONAL	ORGÁNICO-FUNCIONAL	ORGÀNICO-FUNCIONAL		ORGÀNICO-FUNCIONAL	MATÈRIES-FUNCIONAL	FUNCIONAL-ORGÀNIC	FUNCIONAL-ORGÀNIC	FUNCIONAL	ORGÀNICO-FUNCIONAL	ORGÀNICO-FUNCIONAL	FUNCIONAL-ORGÀNIC	ORGÀNICO-FUNCIONAL

NOTES

¹ Cfr. *Manuel d'Archivistique*, París, 1970, p. 187-217.

² *Archivos modernos. Principios y técnicas*. L'Havana, 1958.

³ Cfr. respectivament «L'ordinamento dell'archivio: nuove discussioni» dins *Rassegna degli Archivi di Stato*, XLI, núm. 1-3 (1981), p. 38-56 i «Le respect des fonds en Archivistique: principes théoriques et problèmes» dins *La Gazette des Archives*, 97 (1977), p. 71-96.

⁴ DUCHEIN, M. op. cit. p. 71.

⁵ HARDENBERG, H.: «Algunas reflexiones sobre los principios para el ordenamiento de archivos» dins *La Administración Moderna de Archivos y la Gestión de Documentos. Un Prontuario RAMP*. Unesco, 1985, p. 93-96.

⁶ Tanmateix, la paternitat francesa de la teoria estructuralista de la qual en deriva el principi de respecte a la procedència dels fons ha estat qüestionada per ROMERO TALLAFICO, M.: «El principio del respeto a la procedencia de los fondos en las ordenanzas de Carlos IV para el Archivo General de Indias» dins *Boletín de Archivos*, 3 (setembre-desembre 1978), p. 357-366 en demostrar que aquest principi ja és esmentat i desenvolupat en aspectes pràctics en quasi 40 capítols dels 94 de què consta l'ordenança de Carles IV.

⁷ *Archivistica general. Teoría y práctica*. Sevilla, Diputació, 1986, p. 185-186.

⁸ Centrant-ho en el cas de Catalunya, dels estudis més o menys globals realitzats entorn dels arxius municipals de les comarques de Girona, Tarragona i Barcelona (Cfr. CASADEMONT, M.; Antoni MAYANS; Isidre PRADES; Josep TEMPORAL: «Els arxius municipals: aquests petits i grans tresors amagats. Resum de l'informe sobre l'estat dels arxius a les comarques gironines» dins *Revista de Girona* 95 (1981), p. 137-150; ARXIU HISTÒRIC DE TARRAGONA: *Jornades d'Investigació dels Arxius del Camp de Tarragona*. Tarragona, 1979; ASSOCIACIÓ D'ARXIVERS DE CATALUNYA: *Els arxius municipals de Barcelona*. Barcelona, Diputació, 1988, 175 p.) se'n desprèn un elevat grau de desorganització dels fons i de dificultat d'accés fruit de l'abandó i els trasllats soferts pels fons antics a golfes i magatzems on han romàs anys i panys.

⁹ Darrerament s'han iniciat una sèrie de treballs que poden significar un pas endavant molt important, com és el cas de l'estudi de Dolors Bastit relatiu a l'organització del municipi gironí medieval, amb especial atenció a l'estructura i competències, o el de Ramon Planes referit a l'anàlisi dels inventaris dels fons documentals municipals de Solsona dels segles XVII i XIX.

¹⁰ En la comissió de treball creada pel Servei d'Arxius de la Generalitat per tal de procedir a la redacció de les Normes de documentació municipal va aparèixer sovint

aquesta hipòtesi de treball, bé que finalment no es va prendre en consideració en la proposta definitiva.

¹¹ A més dels estudis ja clàssics de Joan Duran sobre Vic, Rafael Gras sobre Lleida o Nolasca Rebull sobre Olot, cal esmentar l'extraordinari interès del treball de Josep M. GUIX SUGRANYES *El llibre de la cadena de Reus. Règim jurídic de la vila en l'edat mitjana*. Reus, Associació de Estudios Reusenses, 1963. Més recentment els de J.M. PONS GURI i J. RODRÍGUEZ BLANCO: *Dels privilegis al règim municipal de Calella*. Calella, Ajuntament, 1988, 110 p., el de J. MUTGÉ VIVES: *La ciudad de Barcelona durante el reinado de Alfonso el Benigno (1327-1336)*. Barcelona, C.S.I.C., 1987, sobretot les pàgines 180-212 i 222-240 on analitza els oficis reials i de govern de la ciutat; el de F. CORTIELLA i ÒDENA: *Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona*. Tarragona, Diputació Provincial, 1984, bàsic per copsar les funcions d'un consell medieval (Cfr. pàgs. 137-164) i sobretot el funcionament de la hisenda (pàgs. 238-248); i l'article de J. VICENS VIVES: «Gerona después de la paz de Ryswick (1698)» dins *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, II (1947), fonamentalment les pàgs. 12-21 i 46-48.

¹² Una anàlisi no exhaustiva d'aquests dos casos ens fa adonar que l'agrupació de les competències és força homogenia (per exemple, Finances, Governació, Foment i Central o Mixta el 1885 a Girona i el 1890 a Sabadell), però també permet de constatar la continuada reforma —a vegades radical— de l'organigrama. Seria el cas del 1936 (Sabadell) i 1937 (Girona), on la comparació dels cartipassos dona respectivament aquest resultat: Treball-Treball i Obres Municipals; Defensa-Governació; Cultura-Cultura; Obres Públiques-Serveis Públics; Proveïments-Proveïments; Finances-Finances; Sanitat-Sanitat i Assistència Social. Queden sense possibilitat d'emparellar l'àmbit de Propaganda, present al cartipàs gironí i els d'Assistència ciutadana i Indústries de Guerra de Sabadell (Dades subministrades per Josep M. Benaül, Director de l'Arxiu Històric de Sabadell).

¹³ En aquest sentit assenyalem que en els darrers anys s'ha produït un increment espectacular en la publicació d'instruments de descripció d'arxius municipals. A més de les col·leccions endegades des de l'Aragó, Catalunya, Mallorca, Castella-Lleó o Andalusia, les edicions referides a fons municipals han proliferat arreu, com és el cas dels arxius de León, Astorga, Alba de Tormes, Burgos, Santillana, Guadalajara, Medina del Campo, etc. En aquest sentit, el canvi ja s'anunciava amb l'aparició dels primers Quadres normatius el 1982-83. Cfr. HEREDIA HERRERA, A.: «Archivos municipales, teoría y práctica» dins *Boletín ANABAD*, XXXIII (1983), p. 475-480.

¹⁴ És el cas, entre d'altres, dels treballs de J. PÉREZ SOLER: *Normas para la organización de los archivos municipales*. Madrid, 1945; F. LLADÓ FERRAGUT: *Guía del*

Archivero municipal. Palma, 1950; M. FRANCESCA RAMON: *El Archivo Municipal*. Vinaroz, 1961; F. GONZÁLEZ i M. GONZÁLEZ DIEZ: *Archivos municipales. Su organización*. Madrid, 1942, i de F. LLISSET BORRELL: *El Archivo Municipal*. Madrid, I.E.A.L., 1969.

¹⁵ Cfr. BALLESTEROS CABALLERO, Floriano, et alii: *Inventario del Archivo Municipal de Poza de la Sal (Burgos)*. CIDA-Mancomunidad de promoción del Norte de la provincia de Burgos, 1986, p. 10.

¹⁶ El Quadre contempla les seccions d'Administració Municipal (24 subseccions), Foment (10 subseccions), Hisenda Municipal (7 subseccions), Obres (22 subseccions) i Relacions de l'Ajuntament (8 subseccions). Deven el coneixement del Quadre de Classificació basc a la gentilesa del company Juan Carlos Jiménez de Aberastury, Director de l'Arxiu Municipal de Renteria.

¹⁷ En molts casos es produeix la paradoxa que en un tercer nivell jeràrquic hi podem trobar sèries documentals —sense dígits— amb teòriques subseccions, a les quals se'ls assignen tres dígits.

¹⁸ Per al cas de Mallorca, a més del ja citat treball de F. Riera Vayreda, cal tenir present les reflexions contingudes a l'article d'A. MUT CALAFELL: «Los archivos municipales: notas metodológicas acerca de una experiencia realizada en Mallorca» dins *Aportaciones para una Guía de los Archivos de Baleares*. Palma, 1983, p. 135-162.

¹⁹ Emprat també fora de Madrid, per exemple, a la *Memoria-inventario del Archivo Municipal de Toro y Taragubena*. Toro, 1986, 248 p. Tanmateix, el Quadre de la

Comunitat madrilena va molt lligat a un pla general força ambiciós. Cfr. DUPLA DEL MORAL, Ana: *Plan Regional para los Archivos Municipales de la Comunidad de Madrid*. Comunidad de Madrid, 1985, 165 p.

²⁰ ASSOCIACIÓ D'ARXIVERS DE CATALUNYA: *Els Arxius municipals de Barcelona*, p. 44.

²¹ Per a una correcta valoració d'aquests percentatges cal tenir en compte que la publicació de la primera Guia dels Arxius Històrics coincideix amb l'aparició de les Normes. A banda d'això, cal consignar que les esmentades Normes són aplicades sense reformes substancials en la majoria de Guies i Inventaris publicats en els darrers anys (Llívia, Sils, Olot, Castell d'Aro).

²² I que enguany ha tingut la seva primera plasmació pràctica. Cfr. LONGAS LACASA, M. Angeles; Esperanza VELASCO DE LA PEÑA: *Archivo municipal de Villarroya de la Sierra*. Saragossa, Diputació General de Aragón, 1988, 256 p. Colección Archivos de Aragón.

²³ Encara una publicació recent *El Patrimonio Documental Aragonés y la Historia*, Saragossa, 1986, recull un article dels professors Guillermo REDONDO i Eloy FERNÁNDEZ. «El historiador ante los archivos municipales», p. 15-49, on es presenta el quadre proposat per F. Lliset Borrell *El Archivo Municipal*, com a model a imitar.

²⁴ URDIAIN, M. Camino; Felipe POZUELO; Jesús Mª ZARATIEGUI: «Plan de organización de Archivos Municipales Alaveses. Su interés para la Historia Local» dins *Bilduma*, 2 (1988), p. 147-169.